

OP ZEE GEBEURT ALTIJD WAT

DIY-LESPAKKET - 1E GRAAD LAGER ONDERWIJS

HANDLEIDING

Met dit pakket kan je als leerkracht zelfstandig je klasgroep rondleiden door het museum. Dat doe je aan de hand van een **interactief verhaal**. Daarmee verkennen de leerlingen enkele hoogtepunten van het museum en duiken ze dieper in het kernverhaal van de visserij. Wat houdt het werk van een visser in? Wat vangt hij? Is zijn werk gevaarlijk? Wat moet hij ervoor kennen en kunnen?

In de eerste zalen zoeken de kinderen in groepjes verdeeld enkele voorwerpen. Per zaal(deel) zijn dat er vijf. Die voorwerpen komen terug in een voor te lezen verhaal. Aan elk verhaaldeel zijn enkele vragen en opdrachten voor de kinderen opgehangen.

Om ervoor te zorgen dat alle kinderen actief meewerken, doorlopen ze het museum het best in groepjes van drie, maximaal vier leerlingen. Ze mogen in elke zaal vrij rondlopen. Jij schuift wel steeds met de hele groep op van zaal naar zaal.

Deze handleiding bevat ook tips en inspiratie om het bezoek aan het museum voor te bereiden en het achteraf uit te breiden en/of af te sluiten. Aan elke activiteit zijn de relevante onderwijsdoelen gekoppeld.

Het lespakket bestaat daarmee uit drie delen:

- + tips om het bezoek voor te bereiden;
- + het bezoek aan het museum, met opdrachten op maat van de 1e graad lager onderwijs;
- + tips om het bezoek in de klas af te ronden.

VOORBEREIDING

+ Kondig het bezoek aan.

+ Voer met de kinderen een kringgesprek en vertrek vanuit de volgende vragen: Wie eet er weleens vis? Welke vis? En waar komt die dan vandaan? Hoe belandt die vis op hun bord? Wie zorgt daarvoor?

Het maakt niet uit of de antwoorden correct zijn of niet, maar geef aan dat ze dat in het NAVIGO-museum zullen ontdekken.

+ Je kan de kinderen als voorproefje al enkele filmpjes van bewoners van het museum tonen. Je vindt ze via deze link: <https://www.navigomuseum.be/nl/een-kijkje-achter-de-schermen-van-de-navigo-aquaria>

+ Bespreek met de kinderen wat een museum is. Kunnen ze zelf al een tipje van de sluier oplichten? Zijn ze zelf al in een museum geweest? Laat hen zoveel mogelijk zelf vertellen en vul aan.

Wat is een museum?

Een museum is een plek vol verhalen. Zoals in een bieb. Maar in een museum zijn het niet de boeken die de verhalen vertellen. In een museum staan heel veel dingen en die vertellen je van alles.

Niet echt, natuurlijk. Die dingen hebben geen mond en ze kunnen niet praten. Je leert hun verhalen door ernaar te kijken, door ze te voelen, ernaar te luisteren, eraan te ruiken ...

Het museum dat jullie gaan bezoeken gaat over vissen en over de vissers die die vissen vangen.

Toch moet je niet zelf het water in. Want in het museum staat bijna alles op het droge. Ook een groot vissersschip. Alleen onze waterdieren zwemmen nog vrolijk in hun aquarium rond.

+ Bespreek de do's & don'ts van een museumbezoek. De klas is waarschijnlijk niet alleen in de zalen. Ze moeten dus rekening houden met de andere bezoekers.

Grijp terug op eerdere museumbezoeken. Waar moesten de leerlingen toen rekening mee houden? Leg uit wat het NAVIGO Visserijmuseum verwacht.

Wat mag wel en wat niet in het museum?

+ Je mag rondlopen om dingen te zoeken.

Stap rustig, met je benen een beetje wijd, zoals vissers.

Zo sta je stevig en krijg je zeebenen.

+ Kijk goed uit je doppen.

Alles wat je ziet, kan belangrijk zijn.

+ Een visser werkt altijd in een team.

Blijf dus samen met je groepje en blijf in dezelfde zaal als je leerkracht.

+ Je mag zachtjes praten en met elkaar overleggen.

+ Soms mag je dingen aanraken. Dat zal de leerkracht zeggen (de afgietsels van de vissen op de muur bij de aquaria).

+ Verdeel de leerlingen in groepjes van maximaal drie à vier. Doe dat al vooraf. Zo kunnen ze in het museum meteen van start gaan. Hou bij de samenstelling van de groepjes rekening met de sterktes van de kinderen, zodat alle groepjes aan elkaar gewaagd zijn. Benadruk dat de leerlingen binnen elk groepje moeten samenwerken.

+ Print voor elk groepje een zoekblad met de illustraties van de voorwerpen af. Om de interactie tussen de leerlingen te bevorderen, zijn de groepjes klein gehouden. Dat betekent wel dat in grotere klassen sommige groepjes dezelfde voorwerpen moeten zoeken. Moedig hen aan om elkaar de ruimte te geven. Schrijfgerief is niet nodig.

+ Print voor jezelf het verhaal af met de voorwerpen, een grondplan en de vragen en opdrachten met de antwoorden. Print eventueel ook het museumplan af.

Onderwijsdoelen

Sociale vaardigheden – domein relatiewijzen

1.2 *De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.*

1.3 *De leerlingen kunnen zorg opbrengen voor iets of iemand anders.*

Nederlands – luisteren

1.6 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een voor hen bestemde instructie voor een buitenschoolse situatie.*

MUSEUM

Het museum strekt zich uit over drie verdiepingen.

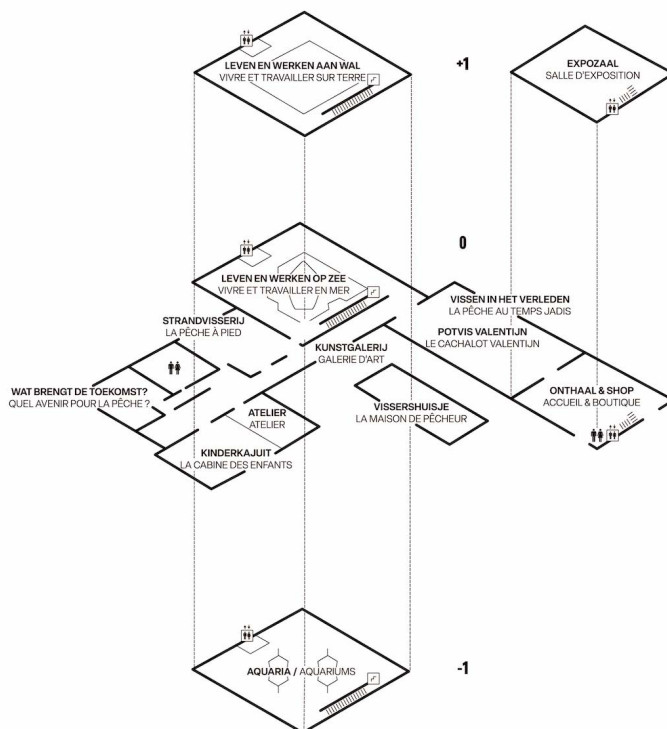
Via het **onthaal** kom je het museum binnen en verlaat je het ook weer.

De eerste zaal belicht **Potvis Valentijn** en de **geschiedenis van de visserij**.

In de volgende zaal, **Leven en werken op zee**, ontdek je rond een vissersschip wat vissers nodig hebben om te varen en te vissen.

De zaal erboven, **Leven en werken aan wal**, vertelt dan weer over de mensen die achterblijven op het land: hoe ze leven, de vis verkopen en wat de visserszonen op de visserijschool leren.

Bij de **Aquaria** (onder het schip) ontmoet je vissen en andere dieren uit de Noordzee.

Strandvisserij toont hoe de getijden het strand steeds weer veranderen en hoe de vissers er werken.

In **Wat brengt de toekomst?** bekijk je de 'schatten' van een strandjutter. De interviews over de uitdagingen voor de visserij zijn geschikt voor 12 +.

De **Kunstgalerij** brengt werken van kunstenaars over de zee en de vissers samen.

In de **Kinderkajuit** ervaren de kinderen zelf het werk van een visser: ze staan aan het roer van een schip, gooien het net uit, verkopen de gevangen vis in de winkel ...

Het **Vissershuisje met moes- en kruidentuin** bereik je via het onthaal. Je ontdekt er hoe vissersgezinnen zowat honderd jaar geleden leefden.

BEZOEK

+ In het museum is plaats om de jassen en rugzakken van de kinderen veilig op te bergen. Je krijgt er ook een box met genoeg klemborden voor je klas.

+ Het bezoek start in de eerste zaal, met **Potvis Valentijn** en **Vissen in het verleden**. Geef bij binnenkomst kort aan waarover de zaal gaat. Doe dat zo bij elke zaal. Die info vind je steeds bij het verhaal.

+ Herhaal er de do's & don'ts van het museumbezoek. Laat de kinderen hun groepjes opzoeken, deel de blaadjes uit en leg nog eens uit wat van de kinderen verwacht wordt. Geef hun ook de opdracht om hun voorwerp goed te bekijken, als ze het gevonden hebben. Herkennen ze wat het is en weten ze hoe het wordt gebruikt? Zo niet, dan horen ze dat wel in het verhaal.

+ Zet de kinderen aan het werk en vraag hun om terug bij jou te komen wanneer hun zoektocht erop zit. Bij het verhaal vind je steeds een plannetje, waarop staat aangegeven waar je je het best opstelt. Verzamel de kinderen daar en laat ze zitten.

+ Lees het deel van het verhaal dat bij die zaal hoort. Het einde is gemarkeerd met een picto van een oogje. Het leesniveau is AVI M4 (midden 2e leerjaar). Als de leesvaardigheid van de kinderen groot genoeg is, kan je hen afwisselend ook een stukje laten lezen.

Er is een lange en een korte versie (alleen de vetgedrukte tekst), zodat je het verhaal kan aanpassen aan de aandachtsspanne van je groep en/of de resterende tijd.

Negeer de vragen (naast het verhaal) nog even. Ze komen pas in een volgende stap aan bod.

+ Vraag aan de groepjes om hun hand op te steken wanneer ze hun voorwerp in het verhaal herkennen, maar onderbreek het verhaal niet.

+ Geef de groepjes na elk verhaaldeel even de tijd om te overleggen. Weten ze door het verhaal al iets meer over hun voorwerp?

Ga dan met de hele groep door de zaal. Laat elk groepje achtereenvolgens zijn voorwerp aan de anderen voorstellen. Doe dat steeds bij het voorwerp zelf, zodat iedereen het kan bekijken. Stel daar eventueel de vragen, die aan het voorwerp gerelateerd zijn. Stel ook de algemene vragen.

+ Zet de zoektocht en het verhaal voort in **Leven en werken op zee** (GV). In **Leven en werken aan wal** (+1) zijn geen voorwerpen en geen verhaal voorzien. Bezoek wel die verdieping om het schip van bovenaf te bekijken. Zet het verhaal vervolgens verder in **Aquaria** (-1) en **Strandvisserij**. In zaal **Wat brengt de toekomst?** en de **Kunstgalerij** geef je de groepjes een algemene opdracht. Die vind je aan het eind van het verhaal.

+ De informatie is duidelijk weergegeven bij het verhaal, onder meer met deze picto's:

Bank, lees hier voor.

Einde verhaal, bespreking voorwerpen en vragen.

Ga naar een volgende zaal.

Neem de trap naar boven.

Neem de trap naar beneden.

+ Verzamel de klemborden en berg ze terug op in de box bij de ingang.

+ Bezoek buiten nog het **Vissershuisje**. Dat is te klein voor de hele klas. Splits daarom de groep in tweeën. Eén groep gaat binnen, de andere bekijkt de moes- en kruidentuin en de nestkastjes. Wissel na enkele minuten om.

Geraamde tijdsindeling

- 5' Inleiding + herhaling do's & don'ts
- 15' Potvis Valentijn & Vissen in het verleden
- 20' Leven en werken op zee
- 5' Leven en werken aan wal
- 15' Aquaria
- 10' Strandvisserij
- 5' Wat brengt de toekomst?
- 10' Kinderkajuit
- 5' Kunstgalerij
- 5' Vissershuisje

Onderwijsdoelen

Mens en maatschappij – mens, ik en mezelf

1.3° De leerlingen tonen in concrete situaties voldoende zelfvertrouwen, gebaseerd op kennis van het eigen kunnen.

Mens en maatschappij – mens, ik en de anderen: in groep

1.7° De leerlingen hebben aandacht voor de onuitgesproken regels die de interacties binnen een groep typeren en zijn bereid er rekening mee te houden.

Mens en maatschappij – maatschappij, historische tijd

3.9° De leerlingen tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.

Muzische vorming – beeld

1.2 De leerlingen kunnen door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.

Nederlands – luisteren

1.5 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht.

Nederlands – spreken

2.5 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) het gepaste taalregister hanteren als ze: vragen van de leerkracht in verband met een behandeld onderwerp beantwoorden.

Nederlands - lezen

3.5 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie ordenen die voorkomt in: voor hen bestemde verhalen, kinderromans, dialogen, gedichten, kindertijdschriften en jeugdencyclopedieën.

Nederlands - strategieën

5.3 De leerlingen kunnen bij de eindtermen luisteren, lezen, spreken en schrijven de volgende strategieën inzetten: tijdens het luisteren, lezen, spreken en schrijven hun aandacht behouden voor het bereiken van het doel.

Wetenschappen & techniek - natuur, algemene vaardigheden

1.1 De leerlingen kunnen gericht waarnemen met alle zintuigen en kunnen waarnemingen op een systematische wijze noteren.

Wetenschappen & techniek – natuur, levende en niet-levende natuur

1.3 De leerlingen kunnen in een beperkte verzameling van organismen en gangbare materialen gelijkenissen en verschillen ontdekken en op basis van minstens één criterium een eigen ordening aanbrengen en verantwoorden.

1.4 De leerlingen kennen in hun omgeving twee verschillende biotopen en kunnen er enkele veel voorkomende organismen in herkennen en benoemen.

1.5 De leerlingen kunnen bij organismen kenmerken aangeven die illustreren dat ze aangepast zijn aan hun omgeving.

Wetenschappen & techniek – kerncomponenten van techniek

2.5 De leerlingen kunnen illustreren dat technische systemen evolueren en verbeteren.

Leren leren

3 De leerlingen kunnen op systematische wijze samenhangende informatie (ook andere dan teksten) verwerven en gebruiken.

Sociale vaardigheden – domein samenwerking

3 De leerlingen kunnen samenwerken met anderen, zonder onderscheid van sociale achtergrond, geslacht of etnische origine.

NAVERWERKING IN DE KLAS

Hieronder vind je enkele suggesties om het bezoek aan het NAVIGO Visserijmuseum af te ronden, te verdiepen of aan te vullen in de klas.

+ Nabespreking

Overloop het bezoek in de klas.

- + Laat de kinderen het verhaal en wat ze daarbij gedaan en gezien hebben, in de juiste volgorde vertellen.
- + Stel ook enkele vragen over het verhaal en over de visserij.
 - + Waarom moet Siske mee gaan vissen?
 - + Hoe vangen de vissers de vis? Wat doen ze op het schip met die vis?
 - + Waarom wil papa liever vanaf het strand vissen?
 - + Waarvoor dienen de paarden?
 - + Lijkt de vis in de winkel op de vissen in de aquaria? Hoe komt dat?
 - + Hoe is de potvis in het museum beland?

Onderwijsdoelen

Mens en maatschappij – mens, ik en mezelf

1.1° *De leerlingen drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.*

Nederlands – luisteren

1.5 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht.*

Nederlands – spreken

2.3 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = beschrijven) het gepaste taalregister hanteren als ze: over een op school behandeld onderwerp aan de leerkracht verslag uitbrengen.*

2.5 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) het gepaste taalregister hanteren als ze: vragen van de leerkracht in verband met een behandeld onderwerp beantwoorden.*

Nederlands - lezen

3.5 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie ordenen die voorkomt in: voor hen bestemde verhalen, kinderromans, dialogen, gedichten, kindertijdschriften en jeugdencyclopedieën.*

Nederlands - strategieën

5.3 *De leerlingen kunnen bij de eindtermen luisteren, lezen, spreken en schrijven de volgende strategieën inzetten: tijdens het luisteren, lezen, spreken en schrijven hun aandacht behouden voor het bereiken van het doel.*

+ Getekend verslag

Laat de kinderen een tekening maken van wat hen het meest is bijgebleven van het bezoek.

Onderwijsdoel

Muzische vorming – beeld

1.3 *De leerlingen kunnen beeldinformatie herkennen, begrijpen, interpreteren en er kritisch tegenover staan.*

1.4° *De leerlingen kunnen plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.*

1.6 *De leerlingen kunnen tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.*

+ Plastic soep

Bij de installatie van strandjutter Aäron in het museum kwam het plastic afval in zee al ter sprake. Als je met de kinderen over het strand hebt gelopen, heb je waarschijnlijk ook troep gevonden: op het strand en in zee. Dat is slecht nieuws, want vissen en andere zeedieren eten het.

Het lespakket 'Aan de slag met plasticsoep!' van de Nederlandse Plastic Soup Foundation legt speels uit waarom we zoveel plastic gebruiken, wat de gevolgen daarvan zijn en hoe iedereen die plastic soep kan verkleinen.

Het pakket bestaat uit een les met handleiding en online tool en twee optionele activiteiten ('Trash Hunt': zelf plastic rapen en beschrijven & 'Minder plastic': het eigen plasticgebruik onder de loep nemen en verminderen). De les is bedoeld voor groep 4 van het Nederlandse basisonderwijs, dus voor het 2e leerjaar. Door de schrijfp opdrachten te vervangen door mondelinge of tekenactiviteiten is ze ook geschikt voor kinderen van het 1e leerjaar.

<https://www.plasticsoupfoundation.org/wat-wij-doen/educatie/plasticsoep-lesmateriaal-basisonderwijs/>

Daaraan kan je het filmfragment (08'42") over plastic in ons lichaam (uit de Ketnetreeks 'Stel je voor') koppelen. In het filmpje onderzoeken wetenschappers de piepkleine stukjes plastic in de plas van presentatrice Gloria Monserez. Iedereen heeft wel van die plastic stukjes in zijn lichaam. Ze zijn afkomstig van de plastic verpakking van ons voedsel, maar ook van de vis die we eten. Het plastic in zee verdwijnt niet, maar het breekt af tot piepkleine stukjes die de vissen (en wij dus ook) via het water en hun voedsel binnenkrijgen. Zie:

<https://www.ketnet.be/kijken/s/stel-je-voor/1/stel-je-voor-s1a5>

Onderwijsdoelen

Mens en maatschappij – brongebruik

5.1 De leerlingen kunnen op hun niveau verschillende informatiebronnen raadplegen.

Nederlands – spreken

2.5 De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) het gepaste taalregister hanteren als ze: vragen van de leerkracht in verband met een behandeld onderwerp beantwoorden.

Wetenschappen en techniek – milieu

1.23° De leerlingen tonen zich in hun gedrag bereid om in de eigen klas en school zorgvuldig om te gaan met afval, energie, papier, voedsel en water.

1.24 De leerlingen kunnen met concrete voorbeelden uit hun omgeving illustreren hoe mensen op positieve, maar ook op negatieve wijze omgaan met het milieu.

1.26° De leerlingen tonen respect en zorg voor de natuur vanuit het besef dat de mens voor zijn levensbehoeften afhankelijk is van het natuurlijk leefmilieu.

Leren leren

2 De leerlingen kunnen op systematische wijze verschillende informatiebronnen op hun niveau zelfstandig gebruiken.

4 De leerlingen kunnen eenvoudige problemen op systematische en inzichtelijke wijze oplossen.

+ Knutselactiviteiten

+ Laat de kinderen enkele zeedieren uit de aquaria knutselen:

<https://www.ladylemonade.nl/vissen-knutselen-zeedieren-maken-zee-water-dieren/>

Met duidelijke stappenplannen.

+ Laat de kinderen eenvoudige vrolijke vissen knutselen:

<https://jufsanne.com/thema/vissen/vissen-knutselen/>

+ Laat de kinderen een zeilschip knutselen, waarmee de overgrootopa van Siske naar IJsland kon varen: <https://www.ladylemonade.nl/diy-kurkbootjes/>
Flink blazen en het schip gaat vooruit.

+ Het schip van Siske is in een storm beland. Laat de kinderen het schip knippen, plakken en schilderen: <https://www.ladylemonade.nl/voertuigen-knutselen-auto-vliegtuig/> > onder aan de pagina.

+ Laat de kinderen met plastic vondsten of plastic afval een kunstwerk over de zee maken. Laat hen kijken naar de kleuren en de vormen van de plastic voorwerpen: wat zien ze erin?

Enkele voorbeelden zijn te vinden op de website van de afvaljuf: afvaljuf.nl

Onderwijsdoelen

Muzische vorming – beeld

1.4° *De leerlingen kunnen plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.*

1.5 *De leerlingen kunnen beeldende problemen oplossen, technieken toepassen en gereedschappen en materialen hanteren om beeldend vorm te geven op een manier die hen voldoet.*

1.6 *De leerlingen kunnen tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.*

Nederlands – luisteren

1.5 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht.*

+ Recept

Bereid met de kinderen een visburger met zure haring of gerookte vis (makreel, haring ...).

+ Dit heb je nodig:

- + Pistolets, sandwiches of een groot platbrood, dat je in genoeg stukken kan verdelen.
- + Zure haringen of gerookte makreel- of haringfilets. Vermijd de volledige vissen. Die bevatten vaak nog graten. Pas de hoeveelheid aan het aantal kinderen in je klas aan. Per kind is 50 gram meer dan genoeg.
- + Gekookte rode biet (pak van 500 gram), in genoeg plakjes verdeeld.
- + Een pot appelmoes (liefst zonder suiker).
- + Een sausje van mayonaise, yoghurt, peper, zout en eventueel groene kruiden.
- + Messen, per kind één. Gebruik gewone (onscherpe) messen.
- + Soeplepels, per kind één.

+ Zo doe je het:

- + Snijd het broodje doormidden.
 - + Smeer een grote lepel appelmoes op (de binnenkant van) de onderste helft.
 - + Beleg met een plakje vis en een schijfje rode biet.
 - + Smeer er een lepel yoghurtsaus over uit.
 - + Leg er de andere helft van het broodje bovenop.
- Smakelijk!

Onderwijsdoelen

Nederlands – luisteren

1.5 *De leerlingen kunnen (verwerkingsniveau = structureren) de informatie op een persoonlijke en overzichtelijke wijze ordenen bij een uiteenzetting of instructie van de leerkracht.*